

HISTORISKE PLANTER FRA *Oldemors hage*

Et samarbeid mellom Botanisk hage, Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo
og GERIA - Oslo kommunes ressurscenter for demens/alderspsykiatri

Oldemors hage skal ta vare på den grønne kulturarven ved at gamle prydplanter fra Østlandet vil bli stilt ut og bevart for ettertiden. Oldemors hage vil også være en sansehage for eldre generelt og for mennesker med demens spesielt. Hagen tilrettelegges for demensrammede med fysisk skjerming, kjente elementer som vannpost, lysthus og redskapsbod og tradisjonelle planter som kan vekke

minner. Hagen skal bidra til å skape gode øyeblikk for demensrammede, pårørende og helsepersonell.

Oldemors hage utvikles i samarbeid mellom Botanisk hage, GERIA, Oslo kommunes ressurscenter for demens/alderspsykiatri og Norsk genressursråd. Årlig vil Botanisk hage dyrke fram et utvalg historiske planter til sykehjem i Oslo som har sansehage for demensrammede. Sykehjem i Oslo

med sansehage får i 2007 tilbud om tre historiske planter: Gjerdesolhatt, daglilje og sibirililje.

Mange av plantene som Botanisk hage har samlet er hentet fra gårdshager i Akerhus og villahager i Asker og Bærum. De har gjerne stått i hagene siden mellomskrigstiden da hagene ble anlagt.

Gjerdesolhatt

Samlet av Knut Langeland

Gjerdesolhatt (*Rudbeckia laciniata*), også kalt kyss-meg-over-gjerdet, med fylte blomster var en vanlig stauide i gamle hager. Den kom trolig til Norge på 1800-tallet. Planten blir opp til 3 meter høy og trenger noe å støtte seg til. Blomstene egner seg til å sette i vase.

Denne planten er hentet fra forfatteren Johan Bojers hage, på Hvalstad i Asker. Bojer skrev blant annet "Den siste viking". Johan Bojer kjøpte eiendom på Hvalstad i Asker i 1915, og bygde en villa som de kalte Plassen, der han bodde fram til sin død i 1959.

Hans kone Ellen boltret seg med sine botanikkunnskaper i hagen; det var en staselig hage med både bær, grønnsaker og prydvekster.



Daglilje

Samlet av Knut Langeland

Daglilje var en vanlig plante i gamle hager. To typer dagliljer ble ofte dyrket; brun daglilje (*Hemerocallis fulva*) og gul daglilje (*Hemerocallis lilioasphodelus*). Disse kjennetegnes av toradige blad-rossetter med ugrenete blomsterstengler, og vakre brunoransje eller gule lilje-blomster med kort levetid (derav navnet dagliljer). Trives i sol til halvskygge. Blomstene dufter.

Denne dagliljen er hentet fra Brusetskollen i Asker. Botanisk hage har også dagliljer fra Asker prestegård. Prestegårdshagene har en lang tradisjon i Norge for å være foregangshager når det gjelder både pryd- og nytteplanter. De var gjerne en kilde både til plantevalg og inspirasjon.



Sibiriris

Samlet av Mari Marstein

De fleste sibiririsene (*Iris sibirica*) har blomster i ulike nyanser av blått og blåfiolett. Enkelte sorter har hvite blomster. Blomsten har seks blomsterblad, der de tre ytre er bøyd ut- og nedover, mens de tre indre er opprette. Griffelen er delt i tre fliker som kan minne om kronblad. Pollenbærerne ligger skjult under hver av disse griffelflikene.

Hele planten blir omtrent 70 cm høy der vekstforholdene er gode. Bladene er smale, slanke og elegante. Hos noen sorter er de nesten like høye som blomsterstilkene, hos andre sorter rekker de bare omtrent halvveis opp til blomsten. Trives i både fuktig og tørr jord.

